

Бельскі фотаздымак Яўгена Хлябцэвіча

Летась у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбылася выстаўка «Руплівец бібліятэчнай справы», прысвечаная 135-годдзю з дня нараджэння Яўгена Хлябцэвіча (1884—1953) — беларускага нацыянальнага дзеяча, бібліятэказнаўца, бібліёграфа, перакладчыка, літаратуразнаўца, кандыдата педагагічных навук. Сярод экспанатаў, прадстаўленых у экспазіцыі, позірк прыцягнуў рэдкі здымак маладога Яўгена Хлябцэвіча. Фота было зроблена ў майстэрні Рабекі Баткоўскай з Бельска (цяпер Польшча).

Сапраўды, у 1897 годзе сям'я Хлябцэвічаў пераехала ў вёску Кленікі Бельскага павета, дзе бацька Яўгена Іван Хлябцэвіч пачаў служыць святаром. У Кленіках ён арганізаваў некалькі пачатковых школ, быў загадчыкам бясплатнай народнай бібліятэкі. А Яўген у 1900 годзе скончыў Жыровіцкае духоўнае вучылішча, пасля — Віленскую праваслаўную духоўную семінарыю.

Жывучы ў Вільні, Яўген Хлябцэвіч пазнаёміўся з прадстаўнікамі беларускай інтэлігенцыі, актыўна ўключыўся ў беларускі нацыянальна-вызваленчы рух. Падтрымліваў цесныя сувязі з рэдакцыямі беларускіх газет «Наша доля» і «Наша ніва», дасылаў туды розныя

допісы, многія з іх падпісваў псеўданімам Халімон з-пад пушчы.

Калі сям'я Хлябцэвічаў пераехала на Бельшчыну, Яўгену было 13 гадоў. А здымак ў фотаатэлье зроблены пасля 1901 года. Хутчэй за ўсё ў 1904 годзе, калі Яўгену споўнілася 20. Чаму ён выбраў менавіта фатографа

Рабеку Баткоўскую? І колькі такіх майстроў тут было на пачатку XX стагоддзя? На гэтыя пытанні мне дапамог адказаць краязнавец, выдавец, беларус з Бельска Дарафей Фіёнік, які ведае пра сваю Бельшчыну, здаецца, усё. А пра гісторыю фотаатэлье Баткоўскай і іншых бельскіх фатографуў Дарафей напісаў нават спецыяльны артыкул і апублікаваў яго ў сваім часопісе «Бельскі Гостінец» (2006, № 33).

Паводле Дарафея Фіёніка, гісторыя атэлье Баткоўскіх, якое заснаваў Натан Мэнтэль, пачалася ў 1891 годзе. Неўзабаве ён перадаў яго свайму вучню Ізаку Тыневіцкаму, а той перапрадаў потым Фішэлю Гольцману. Ён узяў сабе вучняў — сям'ю Баткоўскіх, якая і стала ўласнікам атэлье. А Гольцман пераехаў у Кобрын, дзе заснаваў уласнае атэлье, якое працавала да сярэдзіны XX стагоддзя. У Кобрыне, дарэчы, і цяпер жывуць яго спадчыннікі, сярод якіх — дырэктар фабрыкі цацак «Палессе».

Дзякуючы фотаатэлье Рабекі Баткоўскай мы маем сёння цудоўны здымак Яўгена Хлябцэвіча. Дарэчы, у 1906 годзе Яўген Хлябцэвіч стаў студэнтам Юр'еўскага ўніверсітэта, а праз год перавёўся ў Пецярбургскі ўніверсітэт. Тут ён рэдагаваў «Кніжны і бібліятэчны лісток» пецярбургскай газеты «Новая Русь» і дапамог надрукавацца на яе старонках Янку Купалу.

Будучы студэнтам Яўген Хлябцэвіч выступаў на I Усерасійскім з'ездзе па бібліятэчнай справе з дакладам «Развіццё бібліятэчнай справы на Беларусі». А калі скончыў універсітэт, працаваў інструктарам Беларускага пададдзела аддзела асветы нацыянальных меншасцей Народнага камісарыята асветы РСФСР у Кіеве.

У 1919 годзе атрымаў новую пасаду — узначаліў бібліятэчнае аддзяленне Палітычнага ўпраўлення Рэўваенсавета РСФСР, а пасля перайшоў у Народны камісарыят асветы.

З 1943 года Яўген Хлябцэвіч працаваў у Маскоўскім бібліятэчным інстытуце, шмат пісаў, абараніў кандыдацкую дысертацыю. У Маскве і пражыў апошнія гады: яго не стала ў кастрычніку 1953 года.

У шчырых адносінах Яўген Хлябцэвіч быў з Янкам Купалам і Якубам Коласам. Перапісваўся з Максімам Багдановічам. Як сцвярджаў даследчык творчасці Яўгена Хлябцэвіча Віталь Скалабан, чатыры лісты Багдановіча да Хлябцэвіча захоўваліся напярэдадні вайны ў Акадэміі навук БССР. Мусіць, іх перадаў яшчэ ў 1920-я гады ў Інбелкульт сам Яўген Хлябцэвіч. Ці пакінуў ён копіі Багдановічавых лістоў у асабістым архіве? Адказаць на гэтае пытанне пакуль немагчыма.

Сяргей ЧЫГРЫН
Фота прадастаўлена аўтарам